

MUZEJSKI ČASOPIS

Številka 2, Leto 17

GORNJESAVSKI MUZEJ JESENICE IN MUZEJSKO DRUŠTVO
JESENICE

September, 2007

ZAKLJUČEK LETA V GORNJESAVSKEM MUZEJU JESENICE V ZNAMENJU HOKEJA IN PLANIŠKIH POLETOV

Prva polovica koledarskega leta odraža uspešno oslovanje Gornjesavskega muzeja Jesenice: številne aktivnosti, realizacije razstavnega programa v enoti Kranjska Gora in na Jesenicah, v večini zbirk povečano število obiskovalcev in zaključen projekt obnove oziroma opreme skednice v Liznjekovi domačiji. V pripravi je računalniška simulacija planiških skokov ter zaključek vsebinske postavitve prve faze Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani. V septembru sodelujemo pri praznovanju 100-letnice turističnega društva Dovje - Mojstrana, ki jo bomo praznovali 29. septembra na Dovjem. Razstava pa bo na ogled od 9. oktobra tudi v Liznjekovi domačiji. Na Jesenicah tečejo dela na naslednjih večjih projektih:

Zbirka fosilov jeseniškega muzeja bo predstavljena na internetnih straneh. V letu 1993 postavljena Bedičeva zbirka fosilov in kamnin zahodnih Karavank v Ruardovi graščini je izredno zanimiva in kompleksna v najširšem smislu. Zbirko odlikuje kar nekaj izjemnih primerkov, smo jih pripravili za predstavitev na internetni strani Gornjesavskega muzeja Jesenice. Pri nam s strokovnimi nasveti in izborom gradiva pomaga Bedičev »učenec« Milan Peternel, fotografije pa so delo muzejskega fotografa Milva Kokalja.

Srednja pozornost pa velja projektu **Moč Jesenih**, ki ga je finančno podprlo tudi Ministrstvo za kulturo RS. Osredotočili smo se na zgodovino in začetke športnih dejavnosti, povezanih z železarno. Vpliv jeseniškega železarstva na športno dejavnost oziroma na hokej, od prvih začetkov do danes, bomo predstavili v kompleksnem projektu. Na terenu zbrano gradivo (predmeti, video, avdio posnetki, spomini) bo glavno vodilo pri postavitvi razstave o »železnem« hokeju oziroma hokeju jeklarjev. Bomo preučujemo celovito, da jo bomo lahko predstavili z več vidikov. V sklop zgodovine tega športa vključujemo vse od prvih pobud do nastanka, začetka gradnje igrišča, ustanovitve kluba,

prvih tekem, igralcev, opreme, do današnjega pomena.

Ker bomo projekt z razstavo in spremljajočim katalogom zaključili v novembru, vabimo člane društva in vso jeseniško javnost k sodelovanju. Zato prosimo posameznike – nekdanje aktivne hokejiste, ljubitelje hokejskih tekem, navijače in spremljevalce hokejskega dogajanja, da nam pomagajo še s svojim gradivom (fotografije, dokumenti, plakati, hokejske karte, navijaški rekviziti, hokejska oprema in drugi spomini). Po gostovanju razstave na Ravnah prihodnje leto bo zbirka dobila svojo stalno mesto v športni hali Podmežakla. Pri razstavi sodelujemo Marko Mugerli, Zdenka Torkar Tahir, Tone Konobelj in spodaj podpisana.

Za vsak prispevek ali pogovor smo vam na voljo tudi na telefonski številki muzeja 04 58 33 500.

Irena Lačen Benedičič, GMJ

IZ VSEBINE

Stran 1:

- Zaključek leta v Gornjesavskem muzeju Jesenice v znamenju hokeja in planiških poletov

Stran 2:

- Program prireditev in razstav Gornjesavskega muzeja Jesenice do konca leta 2007
- Muzejske delavnice

Stran 3:

- Program muzejskih večerov: Diafilm o zgodovini kroparskega železarstva in razvoju kovinarske zadruge Plamen v Kropi iz leta 1938, 100 let turističnega društva v Mojstrani, Kranjska čebela, Moč Je-klenih

Stran 4:

- Oktobrski izlet
- Nekaj utrinkov z izletov
- Farno kulturno društvo Koroška Bela

Jeseniško hokejsko moštvo med drugo svetovno vojno. Z leve: 1. sodnik, 2. neznani, 3. Vergles, 4. neznani, 5. Kozjek, 6. Knific, 7. Urbar, 8. Bertoncelj in 9. Markovič. (last Jože Bertoncelj)

PROGRAM PRIREDITEV IN RAZSTAV GORNJESAVSKEGA MUZEJA JESENICE DO KONCA LETA 2007

KOSOVA GRAŠČINA:

6. september—28. september 2007:

Ob 18. uri bo otvoritev razstave slik Franca Rasingarja »ZASUTI SLEDOVI« - glagolske pismenke.

Glasbeni večeri

7.—14. september:

Jesenske serenade—ZGMJ in GML

Ob 20. uri bo koncert vokalne skupine Ad libitum »MUSICA SACRA«.

4. oktober—24. oktober 2007:

Ob 18. uri bo otvoritev razstave udeležencev likovne kolonije »VRATA 2007«.

11. oktober 2007:

Ob 18. uri bo otvoritev razstave slik Barbare Ravnik z naslovom »ANGELI SO« in predstavitev pesniške zbirke Elizabete Žnidaršič Stefancioza—Erži »SLUTNJA JUTRA«.

6. novembra—30. novembra 2007:

Ob 18. uri bo otvoritev fotografske razstave Fotografskega društva Jesenice »ČLOVEK IN KOVINA«.

15. november—konec januarja 2008:

Ob 13. uri bo otvoritev zgodovinske razstave Gornjesavskega muzeja Jesenice »MOČ JEKLENIH«.

4. december—konec januarja 2008:

Ob 18. uri bo otvoritev razstave izdelkov Varstveno-delovnega centra Škrat.

LIZNJEKOVA DOMAČIJA:

9. oktober—konec oktobra 2007:

V galerijskem prostoru bo na ogled razstava ob 100-letnici Turističnega društva Dovje—Mojstrana.

Novembra bo Liznjekova domačija zaprta.

KAJŽNKOVA HIŠA:

Vsak dan od torka do sobote od 10. do 16. ure:

Vabljeni na ogled stalne muzejske razstave »Etnološka dediščina Rateč«. Za najavljene skupine je možen ogled tudi izven urnika.

TRIGLAVSKA MUZEJSKA ZBIRKA:

Vsak dan od torka do nedelje od 10. do 16. ure:

Vabljeni na ogled muzejske zbirke, ki bo odprta do konca oktobra.

KASARNA

3. oktober 2007; ob 17. uri bo muzejska delavnica - izdelovanje športnih maskot.

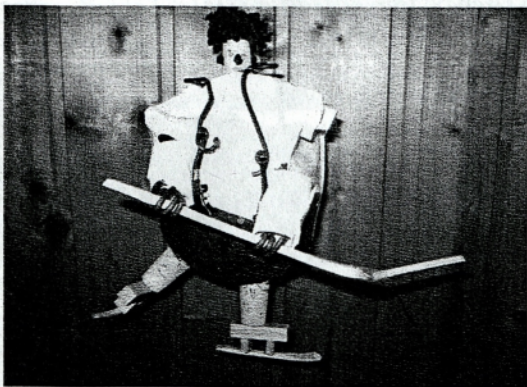
MUZEJSKE DELAVNICE

Poslanstvo muzejev je prenašanje izkušenj preteklih rodov na mlajše generacije. Sporočila muzealcev so tako podobna tistim, ki smo jih slišali v otroštvu od osivelih in sklonjenih starcev. Takrat so bile deležne le nasmeha ali zama-ha z roko. Sčasoma, ko smo odrasli, pa so te besede postale modrost.

V Gornjesavskem muzeju Jesenice zadnje čase precej pozornosti namenja-mo zgodovini jeseniškega hokeja.

Prva generacija hokejistov, ki je bila rojena v 20. in 30. letih 20. stoletja, je odrasla v obdobju hude gospodarske krize. Tovarna je bila celo nekaj mesecev zaprta. Veliko ljudi je ostalo brez dela. Živeli so v pomanjkanju. Težko je bilo predvsem staršem, ki svojim otrokom, željnim gibanja in sprosti-tve, niso mogli privoščiti igrač ali posebnih športnih rekvizitov. Niso stali kri-žem rok. Če niso imeli smuči, so si jih sami naredili ali pa so uporabili »dožce«. Iz sodov, v katerih je bilo shranjeno olje, so dobili po dve dogi in te so služile za spuščanje po zasneženih travnikih. Za drsalke so uporabljali staro železo, na katerega so z žico pritrdili čevlji.

Iz teh skromnih razmer so izšli vrhunski športniki, priznani inženirji, znanstveniki in zdravniki. Vsega tega niso dosegli, ker bi bili bogati, ampak zato, ker so bili vztrajni. Besede starega modreca so bile: »Z vztrajnostjo se marsikaj doseže.« Takrat so odmevale v prazno. Šele po pogovorih z nekdanjimi športniki spoznavamo njihov pravi pomen.

Z muzejskimi delavnicami želimo na zabaven in zanimiv način to sporočilo prenesti tudi na najmlajše. Vsako prvo sredo v mesecu se dobivamo ob peti uri popoldne v Kasarni na Stari Savi. V mesecu oktobru bomo iz orehov, storžev in lesa izdelovali športne maskote. Meseca novembra pa se bomo opremili z navijaškimi rekviziti in spominskimi obeski. Ustvarjalno vzdušje bomo začinili še z marsikatero anekdoto jeseniških športnikov in pa z lastnimi zanimivimi dogodivščinami na športnih prizoriščih.

Vse, ki vas tako druženje zanima, nas le obiščite.

Marko Mugerli, GMJ

DOPOLNITEV STALNE ZBIRKE

V sklopu projekta **SEJEM BIL JE ŽIV**, v katerem sodeluje tudi Občina Jesenice, urejamo trg pred Ruardovo graščino na Stari Savi. Sočasno se sanirajo temelji fužinske cerkve. Obnova trga, kamor se bodo lahko prenesle tudi poletne prireditve na Stari Savi, bo verjetno končana meseca oktobra. Istočasno poteka sanacija zidu nekdanjega plavža na Stari Savi, ki je prenehal s svojim obratovanjem leta 1897, ko so proizvodnjo z Jesenic preselili v Škedenj pri Trstu. Prehod mimo graščine je do konca oktobra onemogočen. Vabimo pa v železarsko zbirko v Ruardovi graščini s Prešernove ceste, kjer smo to jesen pripravili nekaj novega.

Ob 70-letnici prvega jeseniškega plavža, ki so ga zapihali 20. oktobra 1937, ugasnili pa 50 let za tem, smo pripravili dopolnitev k stalni razstavi. Naši obiskovalci bodo zagotovo radi prelistali knjižico o jeseniških plavžih, fotografsko monografijo Tihomirja Pinterja Razžarjeni pogled ali pogledali DVD film s spomini Jeseničanov na gradnjo in delovanje jeseniških plavžev v 20. stoletju.

Irena Lačen Benedičič, GMJ

**PROGRAM MUZEJSKIH VEČEROV MDJ
OD SEPTEMBRA DO DECEMBRA 2007**

20. september—Saša Florjančič: »**Diafilm o zgodovini kroparskega železarstva in razvoju kovinarske zadruga Plamen v Kropi iz leta 1938**«
18. oktober—France Voga: »**100 let turističnega društva v »Mojstrani**«
15. november—Janez Gregori: »**Kranjska čebela**«
20. december—Zdenka Torkar Tahir, Tone Konobelj, Irena Lačen Benedičič in Marko Mugerli: »**Moč JE-klenih**«

Vsi muzejski večeri bodo v **Kosovi graščini (2. nadstropje), Titova 64 na Jesenicah, vsak tretji četrtek v mesecu ob 18. uri. VSTOP JE BREZPLAČEN. VABLJENI!**

Muzejski večer: 15. november 2007

**Janez Gregori
KRAJNSKA ČEBELA**

Med vsemi živalmi, ki jih gojimo pri nas, je edino čebela ostala »neukročena«. Taka je, kot je bila pred tisočletji, ko je živela neodvisno od človeka, in tudi danes pobegli roj lahko nekeje v gozdu preživi brez njegove pomoči. Čebele v čebelnjaku se še danes ravna po svojih prirojenih nagonih. Čebelar se trudi, da bi jih nekoliko usmerjal in prilagodil svojim potrebam.

Čebele so na Zemlji že več milijonov let. V zadnji ledeni dobi so se morale umakniti daleč proti jugu. Ko pa se je spet začelo topliti, so se skupaj z rastlinjem začele pomikati proti severu tudi čebele. Ubirale so različna pota. Posamezne populacije so se zaradi osamitve, gora ali morja, razvijale vsaka po svoje. Nastajale so vse večje razlike. Tako so znotraj vrste »medonosna čebela« sčasoma nastale podvrste ali geografske rase. Tako je npr. v zahodnih in severnejših predelih Evrope avtohtona temna čebela, na Apeninskem polotoku je italijanska, na Balkanu in v bližnji okolici pa kranjska. Torej, kranjska čebela je v naših krajih živela že pred recimo 10 000 leti – mnogo prej, preden so se sem naselili »Kranjci«! Znanost pa je hotela, da ta znamenita čebela nosi ime ravno po njih.

Muzejski večer: 20. december 2007

**Zdenka Torkar Tahir, Tone Konobelj,
Irena Lačen Benedičič in
Marko Mugerli
Moč JE-klenih**

Decembra bo Gornjesavski muzej Jesenice v Kosovi graščini predstavil pot jeseniških hokejistov od težavnih začetkov do slave. Predavanje bo začinjeno z anekdotami in spomini nekdanjih vrhunskih športnikov ter s številnimi zanimivimi fotografijami in predmeti.

Muzejski večer: 20. september 2007

Saša Florjančič

**DIAFILM O ZGODOVINI
KROPARSKEGA ŽELEZARSTVA IN
RAZVOJU KOVINARSKE ZADRUGE
PLAMEN V KROPI IZ LETA 1938**

Kovinarska zadruga v Kropi, predhodnica kasnejše tovarne vijakov Plamen v Kropi, je že od leta 1935 dalje za svoje delavce organizirala različna poučna predavanja s predvajanjem t.i. skioptičnih slik, diapozitivov običajno večjega formata (6 x 6 cm). Takšna predavanja so bila tedaj v Sloveniji precej priljubljena, kroparski izvajalci predavanj pa so storili še korak dalje. Iz skioptičnih slik (nekaj jih je še ohranjenih v fototeki Kovaškega muzeja v Kropi) so dali izdelati dva diafilma. Diafilm se od serije diapozitivov loči po tem, da ima fiksno dramaturško zasnovo in se tako približuje filmski pripovedi. Za ohranjena kroparska diafilma to velja še toliko bolj, saj zaradi pojasnil k posameznim slikam ne potrebujeata pripovedovalca. Izdelana sta na filmskem traku v širini 35 mm. Prvi diafilm iz leta 1938, ki ga sestavlja 180 posnetkov (fotografij, pojasnil in diagramov), v prvem delu govori o zgodovini kroparskega železarstva, v drugem pa o razvoju in pomenu kroparske industrijske zadruga, ki je nadaljevala železarsko tradicijo kraja. Scenarij zanj je pripravil zadružni ravnatelj Jože Gašperšič, ki se je s takšno obliko predstavitve slikovnega gradiva najbrž seznanil na enem od svojih potovanj po tujini. Fotografije, ki so nastajale za različne potrebe zadruga, pa so delo fotografov Slavka in Alojza Vengarja iz Radovljice. Diafilm zato tudi ni bil izdelan v Sloveniji (tovrstna produkcija se je pri nas začela šele po drugi svetovni vojni), pač pa najverjetneje v Berlinu. Drugi diafilm s 120 posnetki je nastal dve leti kasneje.

Prikazuje pa še nekoliko razširjen prikaz kroparske zadruga. Spomladi 2004 je bil prvi, starejši diafilm restavriran, iz njega je bila izdelana kopija za predvajanje s sodobnimi pripomočki.

Muzejski večer: 18. oktober 2007

France Voga

**100 LET TURISTIČNEGA DRUŠTVA
V MOJSTRANI**

Prvi stisnjeni na izredni prisojni legi pod obronki Karavank, drugi (predvsem pozimi) v senci julijskih vršacev. Dovje celo tisočletje izrazito kmetijsko, Mojs-trana že v nastanku naselje rokodelcev, podjetnikov in fizičnih delavcev, ki jim je bilo kmetovanje le dodatni pogoj za preživetje.

Kdo so bili mojstri, po katerih je Mojs-trana dobila svoje ime, in kdo so bili drugi graditelji Mojs-trane? Zakaj je bila v Mojstrani zgrajena velika cementarna in zakaj je propadla? Kako se je v Mojs-trani razvijal turizem, ki je med obema svetovnjima vojnama dosegel svoj vrhunec v mondenem turizmu?

NEKAJ UTRINKOV Z IZLETOV

Društveni piknik na Hrušici

Obisk Mitreja na Ptuju

Farnemu kulturnemu društvu na Koroški Beli želimo še veliko uspehov pri bogatenju kulturnega življenja na vasi.

Predsednici Mariji Palovšnik, odboru in sekcijam pa čestitamo ob jubileju in za predstavitev publikacije (naslovnica desno).

Ustanovitelj: MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE;

Izdajata: MDJ in GORNJESAVSKI MUZEJ
JESENICE;

Urednica: MAJDA MALENŠEK

Postavitev in oblikovanje: LEJLA KONJIČ. TIC
JESENICE - RAGOR;

Naklada: 300 izvodov;

Tisk: GMJ

Za člane MDJ je časopis brezplačen;

OKTOBRSKI IZLET

Marko Terseglav

Pot nas bo spet vodila na Štajersko, tokrat na bistriško področje. Okrog 10. uri se bomo ustavili v Slovenski Bistrici, si ogledali ožje mestno središče s cerkvijo sv. Jerneja in stari rotovž. Sledi ogled Attemsove graščine in v njej etnološke in umetnostno-zgodovinske zbirke ter spominske sobe Jožeta Tomažiča.

Iz Bistrice se bomo mimo Ritoznoja odpeljali na obronke Pohorja in si v Šmartnem ogledali staro tipično pohorsko domačijo. Če bosta čas in vreme dopuščala, bi se lahko zapeljali še do Velikega Tinja, v katerem se je leta 1906 rodil »Jeseničan«
Jože Tomažič.

Od tam se bomo prek Poljčan odpeljali še v Studenice, kjer si bomo ogledali barokizirano romansko-gotsko cerkev z bogato baročno opremo in bivši samostan dominikank.

Izlet bo **6. oktobra**, odhod s Hrušice (pri Kopitarju) ob 6.30. uri.

Za izlet se prijavite pri Zdravku Kovačiču
04 584 13 41 ali pri Darki Rebolj.

1907-2007

